

PREISKAVE BARVNIH PLASTI STENSKIH POSLIKAV v cerkvi Marijinega vnebovzetja v Turnišču

Stenske poslikave v notranjosti stare župnijske cerkve Marijinega vnebovzetja v Turnišču (slika 1) sodijo med pomembnejša dela slovenskega gotskega stenskega slikarstva. Notranjost cerkve krasijo številne plasti slikarij iz različnih obdobij. Ponekod so ohranjene še zgodnjegotske poslikave (slika 2). Znale pa so predvsem fresko poslikave v ladji in prezbitერიju cerkve, ki jih je med letoma 1380 in 1389 izvedel Janez Aquila iz Radgone s svojo delavnico (slika 3).

Z naravoslovnega vidika so bile v turniški cerkvi do sedaj preiskane le Aquilove stenske poslikave. Z namenom, da se določi tudi zgradba in materialna sestava zgodnjegotskih poslikav turniške cerkve smo z izbranih površin odvzeli vzorce slikovnih plasti. Odvzeli smo tudi nekaj vzorcev s predelov Aquilove poslikave. Z optično mikroskopijo in ramansko ter FTIR spektroskopijo so bile opravljene analize materialov ometov in barvnih plasti. V prispevku predstavljamo le nekatere rezultate preiskav barvnih plasti, in sicer rezultate analiz pigmentov.

Rezultati preiskav, opravljenih na različnih zgodnjegotskih poslikavah turniške cerkve (slike 4-7), so pokazali, da so pri večini preiskanih vzorcev barvne plasti nanesene na predhoden sloj beleža. V rumenih in rdečih barvnih plasteh so prisotni zemeljski železo-oksidni pigmenti, okre (slika 4). Črne barvne plasti vsebujejo črn pigment na osnovi ogljika. V zelenih barvnih plasteh smo identificirali dva pigmenta. V prvi fazi gotske poslikave zasledimo atakamit (bakrov hidroksid klorid) (slika 5), v drugi fazi pa malahit (bakrov hidroksid karbonat) (slika 6). V vzorcu, odvzetem z vzorca angelove obleke, smo identificirali plattnerit (svinčev dioksid) (slika 7). Gre za potemnel svinčev pigment. Prvotnega pigmenta ni bilo mogoče določiti zaradi popolne pretvorbe v svinčev dioksid.

Pri Aquilovih poslikavah so barvne plasti nanesene neposredno na omet (slike 8-11). V barvnih plasteh odvzetih vzorcev smo ugotovili skoraj enake pigmente kot v zgodnjegotskih poslikavah. Pri Aquilovi poslikavi turniške cerkve nismo zasledili prisotnosti svinčevih pigmentov, identificirali pa smo le en zelen pigment, in sicer malahit (slika 8). Pri modri barvi pa ni prisoten moder pigment, ampak je uporabljena mešanica črnega, rdečega in belega pigmenta (slika 9).

Rezultati izvedenih analiz so pokazali na bogato paletu uporabljenih pigmentov tako v starejših zgodnjegotskih kot tudi pri Aquilovih poslikavah. Uporabljeni pigmenti so značilni za srednjeveško slikarstvo. Razlike med preiskanimi poslikavami so bile le v tehnologiji nanašanja barv.

Sodelavke: Ajda Mladenovič, Vlasta Čobal Sedmak, Sonja Fister, Maja Gutman Levstik (vse ZVKDS, Restavratorski center)

Avtorici fotografij:
Vlasta Čobal Sedmak – slike 1, 2, 3, 4a, 5a, 6a, 7a, 8a, 9a in 10a
Petra Bešlagić – slike 4b, 5b, 6b, 7b, 8b, 9b in 10b.

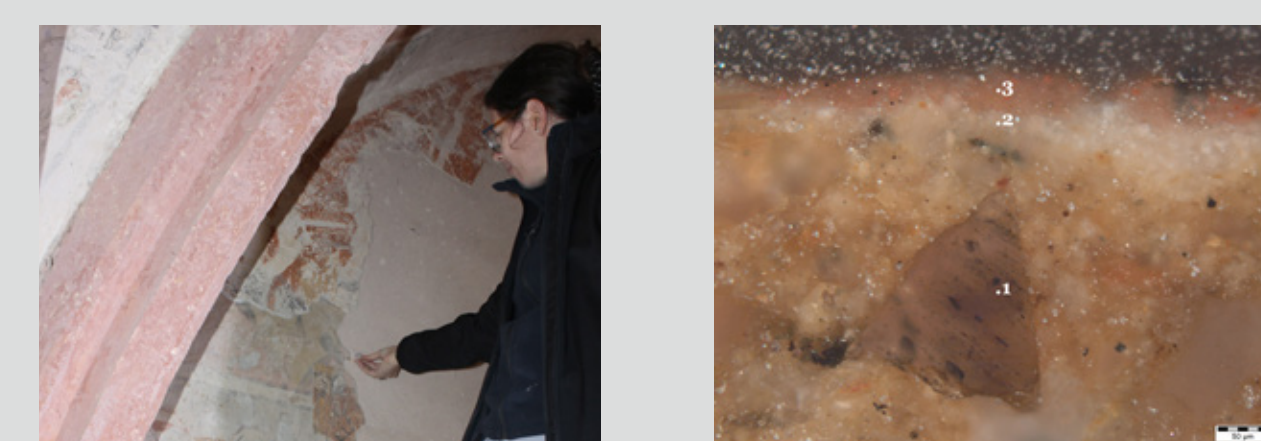
Slika 1: Poslikave prezbitერიja cerkve.

Slika 2: Detajl zgodnjegotske poslikave polkrožne apsidi prezbitერიja.

Slika 3: Detajl Aquilove poslikave severne stene prezbitერიja.

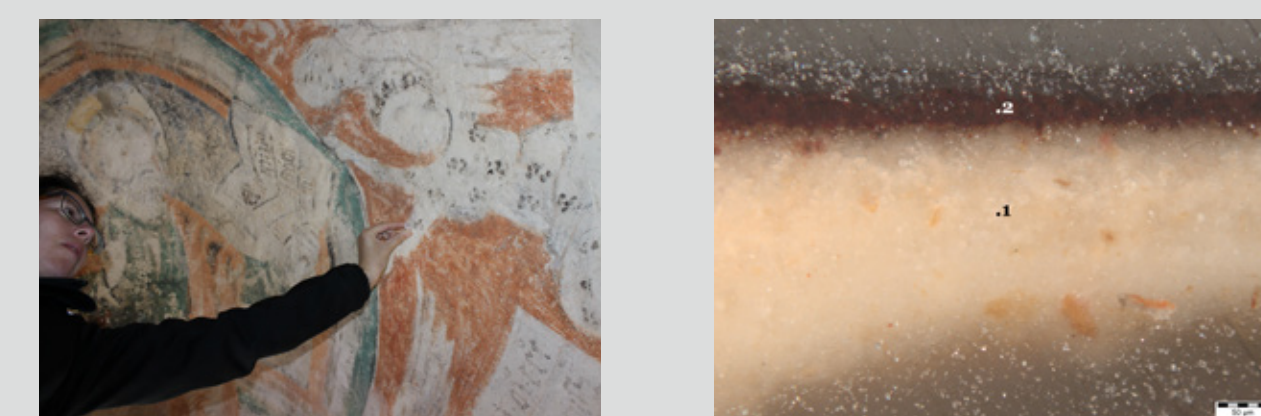
Slika 4: (a) Odvzem vzorca svetlo rdeče barvne plasti zgodnjegotske poslikave južne stene prezbitერიja; (b) stratigrafija vzorca. Rdeča barvna plast, ki vsebuje rdeči oker in kalцит je nanesena na predhoden sloj beleža.

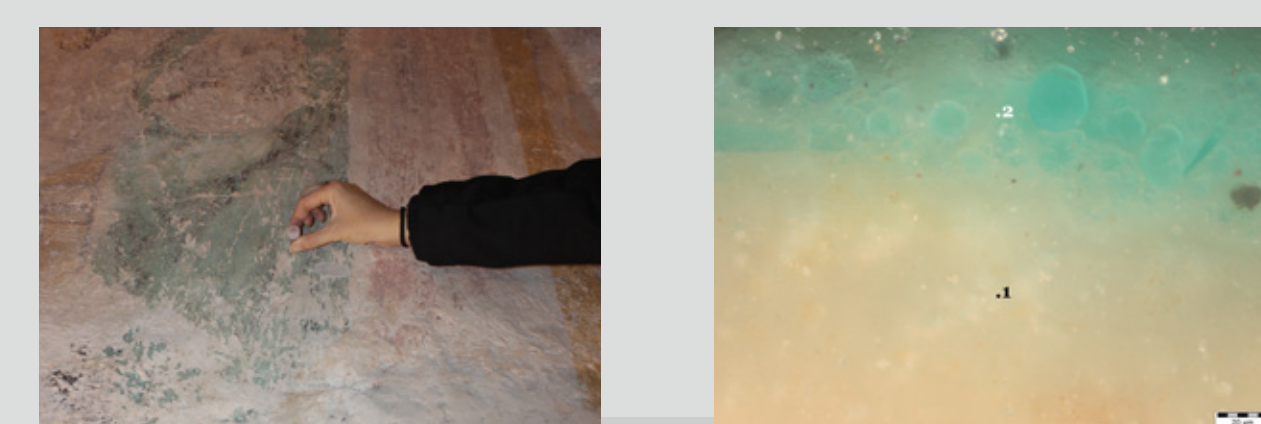
Slika 5: (a) Vzorec zelene barvne plasti je bil odvzet s prve zgodnjegotske poslikave apsidi prezbitერიja; (b) stratigrafija vzorca. Zelena barvna plast vsebuje atakamit (bakrov hidroksid klorid).

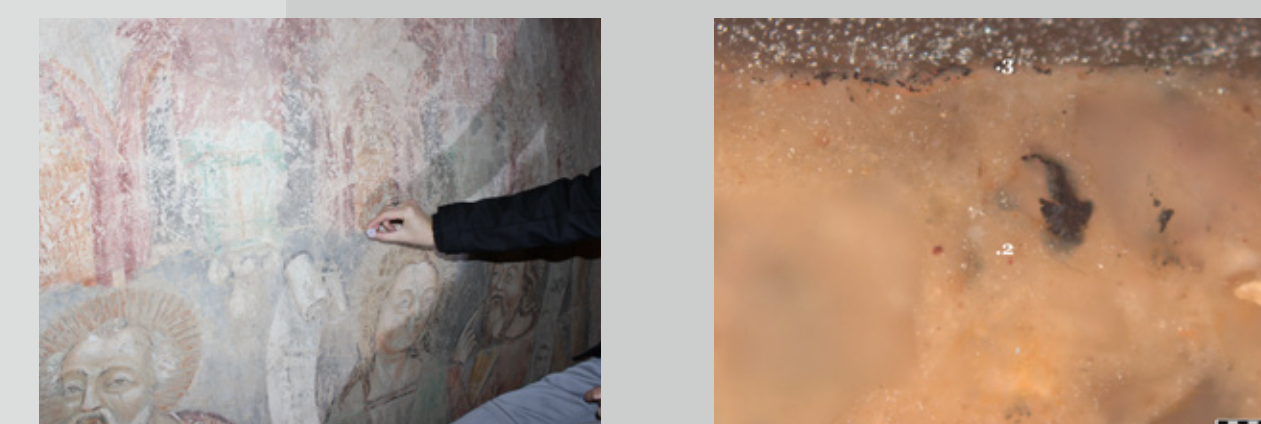
Slika 6: (a) Lokacija vzorca zelene barvne plasti z druge zgodnjegotske poslikave apsidi prezbitერიja; (b) stratigrafija vzorca. Malahit (bakrov hidroksid karbonat) je bil uporabljen v zeleni barvni plasti obrobe mandorle.

Slika 7: (a) Odvzem vzorca potemnele barvne plasti dekoracije obleke angela; (b) stratigrafija vzorca. V temno rjavi barvni plasti smo identificirali plattnerit (svinčev dioksid), ki ni bil uporabljen kot pigment, ampak je nastal v procesu razgradnje uporabljenega svinčevega pigmenta. Ker v barvni plasti nismo identificirali drugih svinčevih mineralov, ne vemo kateri svinčev pigment je bil prvotno uporabljen.

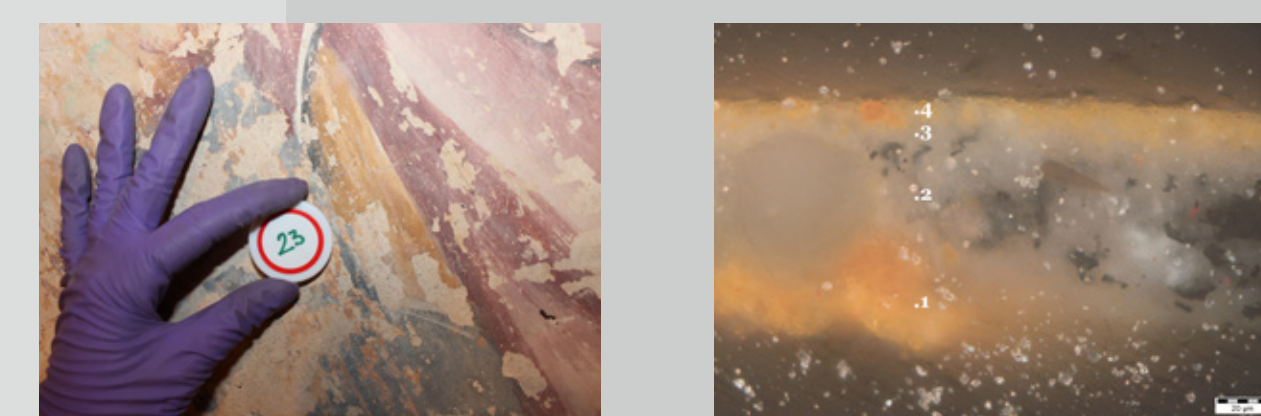
Slika 8: (a) Lokacija vzorca zelene barvne plasti Aquilove poslikave obleke na severni steni prezbitერიja; (b) stratigrafija vzorca. Zelena barvna plast vsebuje malahit (bakrov hidroksid karbonat).

Slika 9: (a) Odvzem vzorca modre barvne plasti Aquilove poslikave apostolov na severni steni prezbitერიja; (b) stratigrafija vzorca modre barvne plasti kaže, da je tanka modra plast mešanica črnega, rdečega in belega pigmenta.

Slika 10: (a) Lokacija vzorca z Aquilove poslikave arhitekturnega elementa na severni steni prezbitერიja; (b) stratigrafija vzorca. Preko rdeče barvne plasti, ki vsebuje rdeči oker, je nanesena zelena barvna plast malahita.

Slika 11: (a) Odvzem vzorca z Aquilove poslikave obrobe mandorle na severni steni ladje cerkve; (b) stratigrafija vzorca. Večslojno nanesene barvne plasti. V sivi barvni plasti je razvidna prisotnost črnega pigmenta; oglja. V rumenih barvnih plasteh pa smo identificirali rumeni oker.